

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний заклад «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

ГАО ЮАНЬ

УДК : 378:37.011.3-051:78]:159.942

ДИСЕРТАЦІЯ

**МЕТОДИКА РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА
В ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ**

01 Освіта/Педагогіка
014 Середня освіта (Музичне мистецтво)

Подається на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

Гао Юань

Науковий керівник: **Білова Наталія Костянтинівна,**
кандидат педагогічних наук, доцент

Одеса – 2020

АНОТАЦІЯ

Гао Юань. Методика розвитку емоційного інтелекту майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фахової підготовки. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво). – Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Одеса, 2020.

Зміст анотації

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення, обґрунтовано і запропоновано вирішення актуальної науково-педагогічної проблеми розвитку емоційного інтелекту майбутніх учителів музичного мистецтва через реалізацію відповідної авторської методики з урахуванням специфіки їхньої фахової підготовки. Актуалізовано соціально-особистісний та фаховий контексти з урахуванням практичної значущості розвитку емоційного інтелекту майбутніх учителів музичного мистецтва як чинника їхньої фахової успішності, швидкої адаптації до нових умов діяльності через оптимізацію процесу художньо-педагогічної комунікації в освітньо-мистецькому середовищі.

Визначено, що розвиток емоційного інтелекту майбутніх учителів музичного мистецтва вимагає теоретико-методологічного обґрунтування методичного забезпечення, відсутність якого викликає певні суперечності, зокрема між високим ступенем значущості розвитку емоційного інтелекту фахівців у мистецько-педагогічній галузі та незадовільним станом його теоретичної дослідженості, відсутністю методичного інструментарію розвитку даного феномену в контексті діяльності вчителя музичного мистецтва.

У дослідженні висвітлено концепції емоційного інтелекту, які вивчають означений феномен у контексті процесів сприйняття, переробки та використання емоційно навантаженої інформації, що пов'язується з встановленням соціальних зв'язків, інтеграцією емоцій та когніцій через паралельну переробку інформації. Розкрито генезу та еволюцію взаємовідношення емоцій та інтелекту в контексті взаємодії означених аспектів психіки через інтеграцію переживання й усвідомлення емоцій, результатом чого є виникнення особистісного смислу художніх явищ.

Теоретично доведено, що підґрунтям наукового визначення феномену «емоційний інтелект» є взаємовплив, взаємодоповнення емоцій та інтелекту, що утворює нове цілісне інтегроване системне явище, якому притаманний синергійний ефект. Синергія емоцій та інтелекту у мистецько-педагогічній проекції створює специфічну психосемантичну систему особистісного осмислення художньо-образного змісту творів музичного мистецтва, що оптимізує процес художньо-педагогічної комунікації.

Висвітлено специфіку емоційного інтелекту в контексті фахової діяльності вчителя музичного мистецтва, яка ґрунтується на об'єкті діяльності – художньому образі, та пов'язується з розпізнаванням, ідентифікацією та інтерпретацією художніх емоцій, закодованих у музичному тексті. Поєднуючи емоційний та ідейний зміст художніх творів через абстрактно-символічну мову музичного мистецтва, художні емоції, як носії об'єктивного суспільного змісту, особистісно «забарвлюються», усвідомлюються й узагальнюються, що вимагає посиленої роботи інтелекту в процесі художньо-педагогічної інтерпретації. Емоційний інтелект у діяльності вчителів музичного мистецтва уможливує досягнення емоційно-образного змісту музичного твору, актуалізацію емоційного поля, здатного підвищити ефективність художньо-педагогічної комунікації, регуляцію емоцій та фасилітативний емоційний вплив на її учасників.

З метою узагальнення наукових думок щодо досліджуваного феномену у дисертації запропоновано авторське визначення базового поняття

«емоційний інтелект майбутнього вчителя музичного мистецтва» як інтегрального особистісно-фахового утворення, що забезпечує сприймання, ідентифікацію й адекватну інтерпретацію емоцій (особистісних та художніх) у процесі художньо-педагогічної комунікації на основі емпатійного «включення», експресивно-семантичної репрезентації та рефлексії з метою проєктування і реалізації ефективних стратегій позитивного емоційного впливу на її учасників задля досягнення конгруентної взаємодії в емоційно-інтелектуальному осягненні художньо-образного змісту творів. Означене зумовлює успішність особистісно-фахової діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва в процесі його професійного становлення.

Обґрунтовано компонентну структуру емоційного інтелекту майбутніх учителів музичного мистецтва, яка складається з чотирьох компонентів: *ціннісно-актуалізаційного* (особистісно-ціннісне сприймання емоцій через актуалізацію емоційного досвіду), *аперцепційно-емпатійного* (усвідомлене сприймання емоційної інформації та виникнення експресивної конгруентності емоційному стану на основі емпатії), *концепційно-інтерпретаційного* («зчитування», розуміння, концептуалізація та інтерпретація емоцій) і *комунікативно-регулятивного* (фасилітативний емоційний вплив на учасників художньо-педагогічної комунікації, регуляцію та саморегуляцію прояву емоцій у процесі взаємодії).

Запропоновано систему методологічних підходів, імплементація яких у фахову підготовку майбутніх учителів музичного мистецтва сприяє ефективному розвитку їхнього емоційного інтелекту. У якості провідних підходів визначено: *синергетичний* (спрямований на вихід з площини детермінізованих рішень у поле багатоваріантного емоційно-інтелектуального пошуку), *холістичний* (сприяє цілісності динамічної системи фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва); *герменевтичний* (уможливорює розвиток здатності до інтерпретації музичної мови, емпатійне проникнення у світ художніх емоцій), *імпліцитний* (забезпечує розвиток емоційного інтелекту в недирективних умовах,

опосередковано вплетених у процес фахової підготовки, що ініціює інтуїтивні процеси і мотивацію).

На основі означених підходів запропоновано низку принципів як основних положень вибудови експериментальної методики, як-от: *принцип комплементарності навчання* (забезпечує взаємодоповнення і стимулювання розвитку емоційного інтелекту), *принцип художньої афіліації* (передбачає активний розвиток емпатії, конгруентності студентів у процесі емоційно насиченої художньо-педагогічної комунікації), *принцип концептуалізації емоційної інформації* (передбачає раціоналізацію та алгоритмізацію життєвих і художніх емоцій, створення тезаурусу емоційних концептів), *принцип художньої нелінійності* (персоніфікована фахова підготовка через створення унікального емоціогенного стимулюючого освітнього простору).

Розроблено та обґрунтовано педагогічні умови розвитку емоційного інтелекту майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі фахової підготовки на методологічній платформі запропонованих наукових підходів і принципів. Такими педагогічними умовами є: активізація полімотивації студентів до емоційної взаємодії в процесі фахової підготовки; створення мистецького комунікативно-рефлексивного освітнього середовища на засадах актуалізації емоційного поля художньої комунікації; впровадження тренінгів для викладачів і студентів як засобу оптимізації процесу розвитку емоційного інтелекту; використання синергійного ефекту міждисциплінарної художньо-педагогічної комунікації як ресурсу розширення тезаурусу емоційних концептів у студентів. Педагогічні умови впроваджувалися за допомогою комплексу *тренінгів* (інформаційно-мотиваційний тренінг, крос-коучинг тренінг, вікарний тренінг, тренінг конгруентної поведінки, емпauerмент-тренінг) та *інноваційних методів* (експресивних етюдів, художньої конотації, експлікації музичного твору, емоційного кола, візуалізації емоційної інформації).

Для здійснення діагностичних процедур щодо виявлення стану розвиненості емоційного інтелекту студентів (констатувальний експеримент)

було розроблено критерії та показники оцінювання рівнів розвиненості досліджуваного феномену відповідно до змісту його структурних компонентів. Ціннісно-актуалізаційному компоненту відповідав *мотиваційно-інтенціональний* критерій (з відповідними показниками), який діагностував прояви особистісно-ціннісного ставлення до емоційної взаємодії в процесі полісуб'єктної художньо-педагогічної комунікації; аперцепційно-емпатійному відповідав *емпатійно-ідентифікаційний* критерій, що оцінював глибину емпатійного сприймання і розуміння емоційної інформації; концепційно-інтерпретаційний діагностувався *художньо-когнітивним* критерієм оцінки здатності до когнітивного аналізу емоційно-семантичного наповнення творів у процесі створення художньо-педагогічних інтерпретаційних концепцій; комунікативно-регулятивному відповідав *експресивно-корекційний* критерій, який діагностував прояв конгруентності емоційної експресії як засобу адекватної регуляції емоційних станів і художньо-педагогічного впливу.

Результати проведеного дослідження забезпечили розробку і обґрунтування авторської методики розвитку емоційного інтелекту майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фахової підготовки, що передбачало поетапну реалізацію запропонованих педагогічних умов і принципів (формувальний експеримент). Методика впроваджувалася на платформі міждисциплінарного елективного курсу, який було імplementовано у фахову підготовку студентів. Означений курс передбачав три етапи здійснення формувальних процедур. *Акумулявальний етап* (накопичення базових знань як інформаційного ресурсу розвитку емоційного інтелекту та актуалізацію суб'єктно-ціннісного ставлення здобувачів до емоційної художньо-педагогічної взаємодії); *моделювальний етап* (вироблення варіантів індивідуальних моделей розвитку емоційного інтелекту студентів через актуалізацію їхніх умінь та якостей, відповідних визначеним структурним компонентам); *проектний етап* (позитивне закріплення результатів упровадження методики, вдосконалення існуючого

рівня емоційного інтелекту здобувачів і проєктування індивідуальних стратегій подальшої розвитку емоційного інтелекту кожного із учасників).

Кількісний і якісний аналіз результатів формувального експерименту засвідчив ефективність запропонованої авторської методики розвитку емоційного інтелекту майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фахової підготовки, що підтверджується методом математичної статистики – критерієм F^* Фішера (кутове перетворення Фішера).

Ключові слова: емоційний інтелект, художньо-педагогічна комунікація, майбутні учителі музичного мистецтва, фахова підготовка, методика розвитку емоційного інтелекту

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Гао Юань. Роль емоційного інтелекту в фаховій діяльності вчителя музичного мистецтва. *Наукові записки Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Педагогічні науки.* 2018. Вип. 170. С. 234-238.
2. Гао Юань. Зміст і компонентна структура емоційного інтелекту майбутніх учителів музичного мистецтва. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. Педагогічні науки.* 2018. № 4. С. 14-19.
3. Гао Юань. Методологічні підходи щодо розвитку емоційного інтелекту майбутніх учителів музичного мистецтва. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія: Педагогічні науки.* 2019. № 1 (64). С. 282-288.
4. Гао Юань. Педагогічні умови розвитку емоційного інтелекту майбутніх учителів музичного мистецтва. *Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя Серія: Психолого-педагогічні науки.* 2019. № 1. С. 109-115.

5. Гао Юань. Діагностика рівнів емоційного інтелекту майбутніх учителів музичного мистецтва. *Актуальні питання мистецької освіти та виховання: наукове видання*. 2019. Вип. 1-2. (13-14). С. 66-75.

Стаття у зарубіжному науковому виданні

6. Гао Юань. Методика розвитку емоційного інтелекту майбутніх учителів музичного мистецтва. *The scientific heritage*. 2019. № 40. Р. 3. С. 40-44.

Опубліковані праці апробаційного характеру

7. Гао Юань. Ключові компетентності музично-виконавської діяльності майбутніх учителів музики. *Музична та хореографічна освіта в контексті культурного розвитку суспільства: Матеріали та тези III Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених та студентів*. Одеса, 2017. С. 18-19.

8. Гао Юань. Художня емоція як результат осягнення образного змісту музичного твору. *Музична та хореографічна освіта в контексті культурного розвитку суспільства: Матеріали та тези IV Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених та студентів*. Одеса. 2018. С. 19-21.

9. Gao Yuan. Training of congruent behavior in the context of the emotional intelligence's of musical and art teachers. *Музична та хореографічна освіта в контексті культурного розвитку суспільства: матеріали та тези V Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених та студентів*. Одеса. 2019. С. 119-121

ABSTRACT

Gao Yuan. Methodology of developing future musical art teachers' emotional intelligence in the process of professional training. – Qualifying scientific work on the rights of manuscript.

Thesis for Doctor of Philosophy degree in branch of knowledge 01 Education/Pedagogy in specialty 014 Secondary Education (Musical Art). – State

institution “South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky”, Odesa, 2020.

The contents of the abstract

The thesis theoretically generalizes, substantiates and provides solution to an actual scientific and pedagogical problem of emotional intelligence development in future musical art teachers through realization of the author’s technique taking into account specifics of their professional training. The socio-personal and professional contexts are actualized taking into consideration practical significance of emotional intelligence development in future musical art teachers as a factor of their professional success, rapid adaptation to new working conditions through optimization of artistic and pedagogical communication in the educational and artistic environment.

It is determined that emotional intelligence development in future musical art teachers requires theoretical justification of the methodological support, lack of which causes some contradictions, in particular between the high degree of its importance for specialists in art and pedagogical field and the unsatisfactory state of its theoretical research, lack of methodological tools for developing this phenomenon in the context of the musical art teacher’s activities.

The study highlights the concepts of emotional intelligence, which study this phenomenon in the context of the processes of perception, processing and use of emotionally charged information associated with establishment of social connections, integration of emotions and cognitions through parallel information processing. The genesis and evolution of the relationship between emotions and intellect in the context of interaction of these aspects of the psyche through integration of experience and awareness of emotions, resulting in the emergence of personal meaning of artistic phenomena, are revealed.

It is theoretically proved that the basis of the scientific definition of the phenomenon of “emotional intelligence” is interaction, complementarity of emotions and intelligence, which forms a new holistic integrated systemic phenomenon, which is characterized by a synergistic effect. The synergy of

emotions and intellect in the artistic and pedagogical projection creates a specific psychosemantic system of personal comprehension of the artistic and figurative content of musical art works, which optimizes the process of artistic and pedagogical communication.

The specifics of emotional intelligence in the context of the musical art teacher's professional activity is revealed. It is based on the object of activity – an artistic image, and is associated with recognition, identification and interpretation of artistic emotions encoded in the musical text. Combining the emotional and ideological content of works of art through the abstract-symbolic language of musical art, artistic emotions, as carriers of objective social content, are personally “colored”, realized and generalized, which requires intensive work of intellect in artistic and pedagogical interpretation. Emotional intelligence in the activities of musical art teachers makes it possible to comprehend the emotional and figurative content of a musical work, to actualize the emotional field that can increase the effectiveness of artistic and pedagogical communication, regulation of emotions and facilitative emotional impact.

In order to generalize scientific opinions on the phenomenon under study, the thesis proposes the author's definition of the basic concept of “emotional intelligence of the future musical art teacher” as an integral personal-professional entity that provides perception, identification and adequate interpretation of emotions (personal and artistic) in the process of artistic and pedagogical communication based on empathic “inclusion”, expressive-semantic representation and reflection in order to design and implement effective strategies of positive emotional impact on its participants to achieve congruent interaction in the emotional and intellectual comprehension of the artistic content of works. This determines the success of personal and professional activities of the future musical art teacher in the process of his professional development.

The component structure of future musical art teachers emotional intelligence is substantiated, which consists of four components: *value-actualization* (personal-value perception of emotions through actualization of

emotional experience); *apperception-empathic* (conscious perception of emotional information and emergence of expressive congruence to the emotional state based on empathy); *conceptual-interpretive* (reading, understanding, conceptualization and interpretation of emotions); *communicative-regulatory* (facilitative emotional impact on the participants of artistic and pedagogical communication, regulation and self-regulation of emotions in the process of interaction).

The system of methodological approaches is proposed. Their implementation in future musical art teachers professional training contributes to the effective development of students' emotional intelligence. The leading approaches are: *synergetic* (aimed at getting out of the plane of deterministic solutions in the field of multivariate emotional and intellectual search), *holistic* (contributes to integrity of the dynamic system of future musical art teachers professional training); *hermeneutic* (allows development of the ability to interpret musical language, empathic penetration into the world of artistic emotions), *implicit* (provides emotional intelligence development in the non-directive conditions, indirectly involved in the process of professional training, initiating intuitive processes and motivation).

Based on these approaches, a number of principles are proposed as the main provisions of the experimental methodology, namely: the principle of complementarity of learning (provides complementarity and stimulates emotional intelligence development), the principle of artistic affiliation (involves active development of empathy and student's congruence in the process of emotionally saturated artistic and pedagogical communication), the principle of conceptualization of emotional information (provides for the rationalization and algorithmization of life and artistic emotions, creation of a thesaurus of emotional concepts), the principle of artistic nonlinearity (personalized training through the creation of a unique emotional stimulating educational space).

The pedagogical conditions for emotional intelligence development in future musical art teachers in the process of professional training on the methodological platform of the proposed scientific approaches and principles are developed and

substantiated. Such pedagogical conditions include: activation of students' polymotivation to emotional interaction in the process of professional training; creation of artistic communicative-reflexive educational environment on the basis of actualization of the emotional field of artistic communication; introduction of trainings for teachers and students as a means of optimizing the process of emotional intelligence development; using the synergistic effect of interdisciplinary artistic and pedagogical communication as a resource for expanding the thesaurus of emotional concepts in students. Pedagogical conditions were introduced with the help of a set of *trainings* (information-motivational training, cross-coaching training, vicar training, congruent behavior training, empowerment training) and *innovative methods* (expressive exercises, artistic connotation, explication of a musical work, emotional circle, visualization of emotional information).

Criteria and indicators for assessing the levels of development of the studied phenomenon in accordance with the content of its structural components were developed in order to conduct diagnostic procedures on the state of students' emotional intelligence development (ascertaining experiment). The value-actualization component corresponded to the *motivational-intentional* criterion with the corresponding indicators, which diagnosed manifestations of personal-value attitude to emotional interaction in the process of polysubjective artistic and pedagogical communication; apperception-empathic component corresponded to the empathic-identification criterion that assessed the depth of empathic perception of emotional information; *conceptual-interpretive* component was diagnosed by artistic-cognitive criterion for assessing the ability to cognitive analysis of emotional-semantic content of works in the process of creating artistic and pedagogical interpretive concepts; communicative-regulatory component corresponded to the *expressive-corrective* criterion that diagnosed manifestation of congruence of the emotional expression as a means of adequate regulation of emotional states and artistic and pedagogical influence.

The results of the study provided development and justification of the author's methodology for emotional intelligence development in future musical art teachers in the process of professional training, which provided for the gradual implementation of the proposed pedagogical conditions and principles (molding experiment). The methodology was implemented on the platform of an interdisciplinary elective course, introduced in students' professional training. This course included three stages of molding procedures: *accumulative* (accumulation of basic knowledge as an information resource for emotional intelligence development and actualization of the subject-value attitude of applicants to emotional artistic and pedagogical interaction); *modeling* (development of options for designing an individual model of students' emotional intelligence through actualization of skills and qualities corresponding to certain structural components); *project* (positive consolidation of the results of implementing methodology, improvement of the existing level of students' emotional intelligence and design of individual strategies for further development of emotional intelligence of each participant).

Quantitative and qualitative analysis of the results of the molding experiment testified to the effectiveness of the proposed author's methodology of developing emotional intelligence of future musical art teachers in the process of professional training, which is confirmed by the mathematical statistics method – Fisher's criterion φ^* (Fisher's angular transformation).

Key words: emotional intelligence, artistic and pedagogical communication, future teachers of musical art, professional training, methodology of emotional intelligence development.

LIST OF AUTHOR'S PUBLICATIONS

Articles in professional scientific journals of Ukraine

1. Gao Yuan. Rol' emotsiynoho intelektu v fakhoviy diyal'nosti vchytelya muzychnoho mystetstva [The role of emotional intelligence in the

professional activity of a musical art teacher]. *Naukovi zapysky Tsentral'noukrayins'koho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Vynnychenka. Seriya: Pedahohichni nauky*. 2018. Vyp. 170. S. 234-238.

2. Gao Yuan. Zmist i komponentna struktura emotsiynoho intelektu maybutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva [Content and component structure of future musical art teachers' emotional intelligence]. *Naukovyy visnyk Pivdenoukrayins'koho natsional'noho pedahohichnoho universytetu imeni K. D. Ushyns'koho. Pedahohichni nauky*. 2018. № 4. S. 14-19.

3. Gao Yuan. Metodolohichni pidkhody shchodo rozvytku emotsiynoho intelektu maybutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva [Methodological approaches to developing future musical art teachers' emotional intelligence]. *Naukovyy visnyk Mykolayivs'koho natsional'noho universytetu imeni V. O. Sukhomlyns'koho. Seriya: Pedahohichni nauky*. 2019. № 1 (64). S. 282-288.

4. Gao Yuan. Pedahohichni umovy rozvytku emotsiynoho intelektu maybutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva [Pedagogical conditions of developing future musical art teachers' emotional intelligence]. *Naukovi zapysky Nizhyns'koho derzhavnoho universytetu imeni Mykoly Hoholya Seriya: Psykholoho-pedahohichni nauky*. 2019. № 1. S. 109-115.

5. Gao Yuan. Diahnostyka rivniv emotsiynoho intelektu maybutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva [Diagnosis of levels of future musical art teachers' emotional intelligence]. *Aktual'ni pytannya mystets'koyi osvity ta vykhovannya: naukove vydannya*. 2019. Вип. 1-2. (13-14). S. 66-75.

An article in a scientific foreign journal

6. Gao Yuan. Metodyka rozvytku emotsiynoho intelektu maybutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva [The methods of developing future musical art teachers' emotional intelligence]. *The scientific heritage*. 2019. № 40. P. 3. S. 40-44.

Research works of the probation character

7. Gao Yuan. Klyuchovi kompetentnosti muzychno-vykonavs'koyi diyal'nosti maybutnikh uchyteliv muzyky [Key competencies of music performance of future music teachers]. *Muzychna ta khoreorafichna osvita v konteksti kul'turnoho rozvytku suspil'stva : Materialy ta tezy III Mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi molodykh uchenykh ta studentiv*. Odesa, 2017. S. 18-19.

8. Gao Yuan. Khudozhnya emotsiya yak rezul'tat osyahnennya obraznoho zmistu muzychnoho tvoruu [Artistic emotion as a result of comprehending the figurative content of a musical work]. *Muzychna ta khoreorafichna osvita v konteksti kul'turnoho rozvytku suspil'stva : Materialy ta tezy IV Mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi molodykh uchenykh ta studentiv*. Odesa. 2018. S. 19-21.

9. Gao Yuan. Training of congruent behavior in the context of the emotional intelligence's of musical and art teachers. *Muzychna ta khoreorafichna osvita v konteksti kul'turnoho rozvytku suspil'stva : Materialy ta tezy IV Mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi molodykh uchenykh ta studentiv*. Odesa. 2019. S. 119-121.